

POSUDEK

oponenta na disertační práci Mgr. Kristýny Urbanové „Princip komplementarity v Římském statutu“

Disertační práce je věnována jedné ze základních otázek, které se týkají Mezinárodního trestního soudu. Práce je členěna na úvod, šest částí a závěr, její celkový rozsah je 163 stran. Cílem disertační práce je dle uchazečky vnést vzhled do skutečného uplatnění principu komplementarity na konkrétní rozhodovací praxi Mezinárodního trestního soudu. Hlavní výzkumnou otázkou je, zdali v praxi přinesl princip komplementarity očekávanou ochranu státní suverenity a současně zajištění efektivní činnosti Mezinárodního trestního soudu (str. 5). Jak sama autorka uvádí výše na str. 4, princip komplementarity v sobě skrývá řadu nevyjasněných otázek. Pokud jde o použité metody autorka uvádí, že v práci je použito několik metod, metoda deskriptivní, metoda analytická, která kombinuje komparativní a logický postup.

V první kapitole se autorka zabývá ad hoc trestními tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu a řeší zde otázku přednosti jurisdikce těchto tribunálů ve vztahu k národním soudům. Konstatuje, že diskuse o této otázce ze strany států nepodporuje závěr o rostoucí podpoře přednostního postavení mezinárodního tribunálu. V každém případě je zajímavá otázka vztahu čl. 9 a 10 Statutu Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii nebo obdobných ustanovení tribunálu pro Rwandu. Uchazečka by mohla vyjádřit svůj názor *de lege ferenda* na tuto otázku, zejména z toho hlediska zda druhý článek omezuje aplikaci článku předchozího. V následující kapitole se autorka zaměřila na vlastní téma disertační práce, princip komplementarity v Římském statutu. Zabývá se zde problematikou věcné, osobní, územní a časové jurisdikce Mezinárodního trestního soudu. Pokud jde o samotný pojem jurisdikce všímá si zde problému v jeho překladu do českého jazyka ve smyslu pravomoci a příslušnosti což jsou odlišné pojmy (str. 13). Bylo by zajímavé, kdyby uchazečka uvedla ke kterému z českých termínů se vzhledem k pojmu jurisdikce kloní a proč. Překlad pojmu jurisdikce vyvolává otázky i v jiných oblastech právní úpravy. S ohledem na pojem komplementarity je určitým výkladovým prostředkem čl. 17 Statutu obsahující otázky přípustnosti. Dané ustanovení autorka podrobněji rozebírá. Rozebírá okolnosti obsažené v čl. 17 odst. 1, písm. a) až d) a spatřuje v nich odlišnosti. Pro výklad komplementarity může mít význam úvaha o tom, že účelem Statutu je založit jurisdikci Soudu komplementární k jurisdikci států, nikoliv však jurisdikci Soudu, která je subsidiární k výkonu jurisdikce státem (str. 24). Je tak otázkou zda je rozdíl mezi komplementaritou a subsidiaritou, případně do jaké míry. Pro výklad komplementarity to může mít význam. Při výkladu čl. 17 Statutu a

v tomto směru neochoty a neschopnosti státu vést řízení je v práci řešena rovněž otázka nečinnosti státu. V tomto směru uchazečka uvádí, že naprostá nečinnost státu vede k automatické příslušnosti Soudu bez nutnosti prokazovat, resp. posuzovat neochotu či neschopnost vyšetřování vést (str. 26). Takový postup může být vyjádřením komplementarity nebo subsidiarity? Lze mít za to, že takový výklad je v souladu s pojmem komplementarita, i když nečinnost může být i výrazem neschopnosti? Následně se uchazečka zabývá otázkami komplementarity v praxi Mezinárodního trestního soudu. Zaměřuje se zde na případy projednávané před soudem. Na praktických příkladech se zaměřuje na otázku neochoty a neschopnosti stát vést trestní stíhání ve vztahu nečinnosti státu. Na základě závěru odvolacího senátu ve věci Katanga konstatuje, že pasivita státu mající jurisdikci způsobuje přípustnost věci před Soudem (str. 33). Pokud by nečinnost státu vedla automaticky k nepřipustnosti řízení před Soudem, zvyšoval by takový přístup šanci na zachování beztrestnosti pachatelů, což by bylo v rozporu s účelem samotné existence Soudu (str. 36). Dále autorka v této souvislosti konstatuje, že závěr činící věc automaticky přípustnou v případě absence vyšetřování/stíhání umožnil Mezinárodnímu trestnímu soudu vyhnout se poměrně nelehké interpretaci týkající se přípustnosti věci u tzv. self-referrals (stát disponující teritoriální jurisdikcí sám podá oznámení). S tímto názorem lze souhlasit. V případě, který se týkal Keni byl potvrzen postup podle kterého je třeba se prvky ochoty či neschopnosti zabývat až tehdy, je-li zjištěna existence probíhajícího vnitrostátního vyšetřování (str. 40). Jak konstatuje uchazečka test dvou kroků přípustnosti byl použit také v dalších rozhodnutích. Ze strany odvolacího soudu se tudíž jedná již o ustálenou judikaturu.

Dále se uchazečka zabývá pojmy vyšetřování a stíhání, konstatuje, že stát musí vést vyšetřování mimo jiné aktivně. Podmínkou úspěšného napadení přípustnosti řízení je alespoň nějaké probíhající či již proběhlé a uzavřené vnitrostátní řízení. Autorka se zabývá i otázkou amnestie a uvádí, že pro Soud by udělení amnestie nemělo představovat překážku přípustnosti ve věci, a v řízení by mělo být podle uchazečky pokračováno. V jakých případech by naopak měl Soud amnestii tolerovat? Jaký význam pro takovéto posouzení má čl. 53 odst. 1 písm. c) Statutu? Dále je podle uchazečky nezbytné, aby vnitrostátní vyšetřování zahrnovalo naprosto totožnou osobu a zcela totožné jednání. Věc je definována totožností osoby a totožností jednání. Dále je totožnost osoby a jednání analyzována v práci na základě konkrétních případů. Na základě zkoumané judikatury uchazečka konstatuje, že aby došlo ke shledání nepřipustnosti a stát se úspěšně dovolal komplementarity, je třeba, aby národní vyšetřování pokrývalo totožnou osobu a totožné nebo alespoň podstatně totožné jednání (str. 64). Jaký je v tomto směru vztah k čl. 20 odst. 3 Statutu Soudu? Následně se uchazečka zaměřila na

procesní aspekty řízení o napadení jurisdikce a řízení o nepřipustnosti věci v čl. 19 Statutu Soudu. Zkoumání naplnění podmínek přípustnosti má být také součástí uvážení při rozhodování žalobce o zahájení vyšetřování (čl. 53 odst. 1 písm. b) a čl. 53 odst. 2 písm. b) Statutu). Autorka podrobně analyzuje ustanovení čl. 19 Statutu v souvislosti s dalšími ustanoveními Statutu. V šesté kapitole se uchazečka zaměřila na analýzu druhého kroku testu přípustnosti (str. 90 a násl.). Autorka se zde mimo jiné zabývá ochranou dotčené osoby (čl. 17 odst. 1, písm. a), neopodstatněnými průtahy čl. 17 odst. 1 písm. b) Statutu, řeší dále otázku nezávislosti a nestrannosti čl. 17 odst. 2 písm. c) a dále se zabývá neochotou v judikatuře Soudu. Jak uchazečka interpretuje požadavek řádného procesu v čl. 17 odst. 2, že Soud má přihlédnout k zásadám řádného procesu uznávaným mezinárodním právem. Dále je v práci analyzována otázka neschopnosti státu řízení skutečně vést a rozhodovací praxe týkající se neschopnosti státu a posuzování závažnosti věci (str. 123 a násl.). Následuje celkový závěr disertační práce.

Pokud je o hodnocení, dá se konstatovat, že autorka naplnila cíle své disertační práce. Práce má logickou strukturu, autorka postupuje od vymezení základních pojmů, které se vztahují ke zvolenému tématu. Tyto pojmy analyzuje jak z hlediska nauky, tak i z hlediska praktických případů. Zvolené téma zkoumá jak z hlediska hmotného, tak i procesního práva. Dané téma dokázala uchazečka na vysoké juristické úrovni uchopit a rovněž našla přesvědčivé odpovědi na vzniklé otázky. Práce vychází z teoretických východisek a své názory a závěry autorka dokumentuje citací řady děl autorů a také analýzou případů projednávaných před Mezinárodním trestním soudem. Práce splňuje požadavky kladené na disertační práce a uchazečka prokázala schopnost vědecké práce.

Z formálního hlediska je práce napsána srozumitelným jazykem. Seznam použitých pramenů obsahuje příslušné primární i sekundární prameny, převážně cizojazyčné, ale cituje i české autory. O práci s literaturou svědčí i na 504 poznámek pod čarou.

Disertační práce splňuje požadavky kladené na dizertační práce. Na základě výše uvedeného dle čl. 82 Pravidel pro organizaci studia na PF UK: **„Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu dizertačních prací.“** Zároveň doporučuji, aby při ústní obhajobě uchazečka reagovala na otázky a připomínky obsažené v posudku. Po úspěšné obhajobě navrhuji udělení vědeckého titulu Ph.D.

V Praze dne 31. 10. 2018

doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.